

Văn hóa Trung Quốc năm 2008 NHỮNG VẤN ĐỀ NỔI BẬT

THS. CHỦ BÍCH THU - THS. NGUYỄN KIỀU MINH

TS. NGUYỄN THỊ THU PHƯƠNG

Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Năm 2008 được xem là năm Trung Quốc thành công trên nhiều lĩnh vực: cải tổ bộ máy chính phủ, lựa chọn đội ngũ lãnh đạo mới của đất nước, tổ chức thành công Olympic Bắc Kinh và Olympic dành cho người tàn tật (Paralympics), kỷ niệm 30 năm cải cách và mở cửa, giữ vững ổn định nền kinh tế, giảm lạm phát, hạn chế phát triển quá nóng, phóng thành công tàu vũ trụ Thần Châu VII,... Trên lĩnh vực phát triển văn hóa, nhìn lại một năm qua, với thành công của Thế Vận hội Bắc Kinh, sự lan rộng của các học viện Khổng Tử trên quy mô toàn cầu, tính hiệu quả của công tác bảo tồn, sức lớn mạnh của hệ thống dịch vụ văn hóa công cộng ... chúng tôi cho rằng, hình ảnh và vị thế của một đất nước Trung Quốc với nền văn hoá đặc sắc, đa dạng đang ngày càng được nâng cao và ghi dấu ấn đậm nét hơn trong đời sống văn hóa thế giới. Điều này cho thấy, 2008 là năm Trung Quốc đã tạo ra được sự bứt phá trong việc nâng cao sức mạnh

mềm văn hóa - một phần trong chiến lược phát triển đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Sau đây là một số đánh giá ban đầu của chúng tôi về những thành công và hạn chế nổi bật trong phát triển văn hóa Trung Quốc năm 2008.

1. Thành tựu

1.1. Lễ khai mạc Olympic Bắc Kinh – màn trình diễn ngoạn mục “bản sắc văn hóa Trung Hoa”

Trên cơ sở nhận thức rõ lợi thế về văn hóa, Trung Quốc đã biến Olympic Bắc Kinh thành sự kiện văn hóa lớn, cơ hội để tôn vinh bản sắc Trung Hoa. Để chuẩn bị cho sự kiện trọng đại này, chính phủ Trung Quốc đã dành 7 năm với 44 tỷ USD để xây mới 12 sân vận động, nhà thi đấu, với những kiệt tác như: Sân vận động quốc gia Tổ chim, Cung thi đấu dưới nước Khối nước; nâng cấp nhiều sân, nhà thi đấu tạm thời; khu liên hợp 42 tòa nhà của Làng thế vận hội Olympic¹... Sự đầu tư này đã chứng tỏ

Trung Quốc là một siêu cường kinh tế có khả năng đáp ứng tối đa về chất lượng hạ tầng cơ sở cho Thế Vận hội. Mặt khác cũng cho thấy, quyết tâm của quốc gia này trong việc cung cấp những điều kiện vật chất và công nghệ tối tân nhất để ngày hội thể thao lớn nhất hành tinh này sẽ trở thành cơ hội giúp Trung Quốc khuyếch trương bản sắc và sức mạnh văn hóa Trung Hoa. Với sự chuẩn bị chu đáo như vậy, lễ khai mạc Olympic diễn ra vào tối ngày 8/8/2008 tại Bắc Kinh đã thực sự trở thành màn trình diễn ngoạn mục ghi dấu trên toàn thế giới bản sắc văn hóa Trung Hoa. Trong ánh sáng huyền ảo, âm nhạc du dương, pháo hoa rực rỡ, các tiết mục nghệ thuật diễn ra trong một tiếng đầu tiên của đêm khai mạc, với hai nội dung chính xoay quanh chủ đề nền văn minh Trung Hoa cổ đại xán lạn và sự trỗi dậy của Trung Quốc hiện đại, đã tạo nên một lễ khai mạc tráng lệ và ấn tượng nhất trong lịch sử Thế Vận hội. Bằng việc tái hiện lại một cách hoành tráng từng giai đoạn lịch sử và nền văn hóa từ sự hình thành của chữ Hán, nét độc đáo của Kinh kịch, quá trình hình thành con đường tơ lụa lừng danh, hình ảnh các triều đại trong lịch sử, đến sự trở đi trở lại của những bản thư họa, tranh vẽ, tranh cuộn lớn ghi lời Khổng Tử mong muốn một thế giới đại đồng, cho đến sự nối tiếp của một Trung Quốc đương đại đang trên đà phát triển và hướng tới “giấc mơ chung một thế giới”, Olympic Bắc Kinh đã giúp Trung Quốc xác lập hình ảnh đẹp đẽ của một cường quốc đang lên, mang trong mình sức sống lâu bền của một nền văn hóa

xán lạn và khát vọng mãnh liệt về hòa bình chung cho nhân loại.

1.2. Học viện Khổng Tử đang từng bước trở thành “thương hiệu” quảng bá sức mạnh mềm văn hóa của Trung Quốc

Đối với Trung Quốc và cả thế giới, Khổng Tử chính là biểu tượng của văn hóa Trung Hoa. Vì vậy, trong quá trình nâng cao và mở rộng sức mạnh mềm của mình ra toàn thế giới, một yếu tố được Trung Quốc rất chú ý tận dụng đó là mở rộng ảnh hưởng của “văn hóa Khổng” và Hán ngữ trên phạm vi toàn thế giới, thông qua việc thành lập và nhân rộng hệ thống các Học viện Khổng Tử. Năm 2008 chính là năm Trung Quốc đạt được thành tựu to lớn trong việc mở rộng quy mô Học viện Khổng Tử. Theo thống kê, cho đến nay đã có tới 249 học viện được xây dựng trên 78 quốc gia và vùng lãnh thổ². Với chức năng chủ yếu chuyên đào tạo tiếng Hán và đội ngũ giáo viên dạy tiếng Hán cho các quốc gia và khu vực trên toàn thế giới, tư vấn cho học sinh đến Trung Quốc du học, giới thiệu về Trung Quốc đương đại, làm quen với văn hóa Trung Hoa và kiến thức về thương mại đối với Trung Quốc.... các học viện này đã trở thành nơi truyền bá, giao lưu, trao đổi văn hoá, dạy và học tiếng Trung. Tất cả các hoạt động đều tập trung vào việc truyền bá tinh hoa văn hóa Hán - hạt nhân là tư tưởng "hài hoà", "hoà giải", "hoà bình" của Khổng Tử ra thế giới. Từ đó tăng cường sự hiểu biết của nhân dân thế giới đối với văn hoá và ngôn ngữ Trung Quốc, phát triển mối quan hệ hữu nghị giữa Trung Quốc với

các nước trên thế giới, thúc đẩy sự phát triển văn hoá đa nguyên thế giới, góp phần cho việc xây dựng thế giới hài hoà. Chính các hoạt động trên đã góp phần tạo nên "cơn sốt Hán Ngữ" trên thế giới trong những năm gần đây. Hiện đã có khoảng 46.000 người đang theo học tiếng Hán ở các học viện Khổng Tử trên thế giới³. Điều này cho thấy, thông qua học viện Khổng Tử, Trung Quốc đã tăng cường được vai trò quan trọng của tiếng Hán và ảnh hưởng văn hóa Hán trong giao lưu văn hóa quốc tế⁴. Với những đóng góp tích cực trên, học viện Khổng Tử đang dần dần trở thành “thương hiệu” quảng bá sức mạnh mềm văn hóa Trung Quốc, quảng bá hình ảnh, đất nước và con người Trung Quốc trên phạm vi toàn thế giới.

1.3. Xuất khẩu các sản phẩm văn hóa, mở rộng phạm vi quảng bá văn hóa Trung Quốc ra toàn thế giới

Nhận thức rõ các phương tiện truyền thông đang ngày càng giữ vai trò quan trọng trong việc truyền bá văn hóa, tư tưởng, cũng như quảng bá hình ảnh của một đất nước ra thế giới, trong năm 2008, Trung Quốc tiếp tục tăng cường tận dụng điện ảnh và truyền hình để quảng bá hình ảnh đất nước, con người, văn hóa Trung Hoa. Việc quảng bá này được tập trung và có hiệu quả nhất trong việc xuất khẩu phim nhựa và phim truyền hình. Thông qua 406 bộ phim truyền hình về chủ đề lịch sử, cải cách mở cửa và hàng loạt bộ phim lớn như: “Hiệu lệnh tập kết”, “Suy đoán của Lý Mễ” và “Firt lovers”, “CJ7”, “Họa Bi”,

“Kungfu Chi Vương”, “Xích Bích”, “Phi thành vật nhiều”, “Mai Lan Phương”..., Trung Quốc đã thành công trong việc đem đến thông điệp *văn hóa Trung Quốc không chỉ thuộc về Trung Quốc mà cũng là tài sản chung của toàn nhân loại*. Việc gia tăng sự tiếp nhận tự nguyện các sản phẩm văn hóa ở cả trong nước và trên thế giới cũng đồng nghĩa với việc gia tăng doanh thu cho hoạt động văn hóa của Trung Quốc. Theo Cục Phát thanh, Điện ảnh và Truyền hình Trung Quốc, doanh thu năm 2008 từ các rạp chiếu phim ở Trung Quốc đạt 4,215 tỷ NDT (617,13 triệu USD), tăng tới 888 triệu NDT so với năm 2007. Trong đó doanh thu từ các phim nội địa là 2,563 tỷ NDT, chiếm hơn 60% thị phần. Đồng thời, lượng doanh thu từ việc xuất khẩu các sản phẩm điện ảnh Trung Quốc cũng tăng rất mạnh⁵. Nhờ vậy, lần đầu tiên Trung Quốc đó lọt vào top 10 thị trường điện ảnh lớn nhất toàn cầu. Đây là một thành công đáng kể của Trung Quốc, bất chấp sự cám dỗ của đĩa lậu và dịch vụ download lậu phim nhanh chóng và rẻ tiền hơn đang hoành hành tại khắp các châu lục.

1.4. Công tác bảo vệ di sản văn hóa được thực hiện tốt đã tạo đà cho sự phục hưng của văn hóa truyền thống Trung Quốc

Trung Quốc là một quốc gia đa dân tộc, đa văn hóa, có nền văn minh lâu đời và nổi tiếng. Vì vậy, việc bảo vệ, phát huy và quảng bá di sản văn hóa dân tộc được đặc biệt coi trọng. Năm 2008, Trung Quốc lần đầu tiên đưa những ngày tết truyền thống như: *tết thanh*

minh, tết đoàn ngộ, tết trung thu vào danh mục những ngày tết được nghỉ theo quy định của nhà nước. Thông qua những ngày lễ tết truyền thống, mọi người có dịp tưởng nhớ lại quá khứ và các giá trị truyền thống. Điều này chứng tỏ sự khẳng định và thừa nhận giá trị của những ngày tết truyền thống ở cấp quốc gia. Sự phản hồi từ quần chúng cho thấy, đã có sự gặp nhau trong nhận thức của chính phủ và nhân dân và đây chính là biểu hiện rõ nhất về sự tôn trọng ý kiến quần chúng nhân dân trong quá trình hiện đại hoá Trung Quốc.

Trong năm 2008, các hoạt động bảo vệ văn hóa cũng được đề cao với một tinh thần cởi mở và dân chủ. Ngày 9 tháng 3 năm 2008 trong đại hội chính hiệp của tỉnh Sơn Đông, chủ tịch chính hiệp đã đề xướng tại thành phố Tế Ninh - quê hương Khổng Tử và Mạnh Tử việc xây dựng “thành phố tiêu chí văn hoá Trung Hoa”, đồng thời yêu cầu đưa mục tiêu này vào dự toán cấp quốc gia. Từ tháng 3 năm 2008 đến tháng 7 năm 2009, Bộ Giáo Dục quyết định mở thí điểm lớp học kinh kịch tại các trường tiểu học và trung học ở 10 tỉnh và thành phố như: Bắc Kinh, Thiên Tân, Hắc Long Giang, Thượng Hải... Cụ thể đã thống nhất 15 bài Kinh kịch kinh điển trong trường trình âm nhạc lớp 9. Lãnh đạo Bộ Giáo Dục cho rằng, đưa Kinh kịch vào trường trình giáo dục nghĩa vụ là thể hiện sự bảo tồn và phát huy văn hoá truyền thống của dân tộc Trung Hoa.

Đối với văn hóa vật thể, năm 2008 cho thấy những bút phá lớn của Trung Quốc

trong việc nâng cao giá trị xã hội, tăng cường khả năng giao lưu quốc tế, truyền bá tinh hoa văn hóa của hệ thống bảo tàng Trung Hoa thông qua việc ban hành “Thông tri liên ngành về miễn phí tham quan ở tất cả các nhà bảo tàng, nhà truyền thống trong cả nước”. Thông tri quy định tất cả các nhà bảo tàng công cộng (bao gồm các nhà bảo tàng văn vật văn hóa các cấp), nhà kỷ niệm, các cơ sở giáo dục chủ nghĩa yêu nước, đều mở cửa miễn phí cho khách đến tham quan, nghiên cứu.

Có thể thấy rằng, với việc làm tốt công tác bảo vệ di sản văn hóa, năm 2008 là một năm Trung Quốc giành được những bước tiến dài trong sự nghiệp phục hưng văn hoá truyền thống.

1.5. Sản nghiệp văn hóa tiếp tục phát triển

Việc coi văn hóa là một ngành nghề nằm trong nhóm ngành nghề thứ ba – dịch vụ, ứng xử với văn hóa như với các nhóm ngành nghề thứ nhất - nông lâm ngư nghiệp, ngành nghề thứ hai – công nghiệp và xây dựng, đã khiến cho các chính sách phát triển trọng điểm sản nghiệp văn hóa trong năm 2008 đi vào chiều sâu. Từ đó đã đem lại tác động tích cực tới việc giải phóng và phát triển sức sản xuất văn hóa, mở rộng không gian phát triển cho các ngành, các tập đoàn văn hóa có sức cạnh tranh cao, đưa sản nghiệp văn hoá của Trung Quốc bước vào thời kỳ phát triển nhanh. Theo thống kê từ Cục thống kê Trung Quốc, tính đến cuối năm 2008 có 2575 đoàn biểu diễn nghệ thuật toàn Trung Quốc,

nhà văn hóa có 3171, thư viện công cộng là 2825, 1798 nhà bảo tàng, 257 đài phát thanh, 277 đài truyền hình, 2069 đài phát thanh truyền hình. Số hộ dụng truyền hình cáp là 163, 42 triệu hộ, 45,03 hộ dụng truyền hình kỹ thuật số. Đến cuối năm phát thanh đã bao phủ lên 96% dân số, truyền hình là 97%. Sản xuất 406 bộ phim truyền hình, 73 bộ phim khoa học giáo dục, hoạt hình. Xuất bản 44,5 tỷ tờ báo, 3 tỷ cuốn tạp chí các loại, 6,9 tỷ cuốn sách⁶.

2. Hạn chế

Trong năm 2008, rất nhiều sự kiện văn hoá nổi bật đều liên quan đến “cấm” và “ngăn cản” trong quản lý văn hóa truyền thông gây tâm lý phản cảm trong đời sống xã hội và dư luận quốc tế. Dưới đây là 3 sự kiện đáng chú ý nhất.

- *Sự kiện cấm phát hình ảnh diễn viên Thang Duy trên các phương tiện truyền thông.* Vào đầu tháng 3/ 2008, khi giới truyền thông đưa ra một số bài công kích về nhân vật nữ chính trong bộ phim “Sắc, Giới”, việc trình chiếu bộ phim đó bị ngăn cản, gây khó khăn. Tiếp đó, ngày 6/3/2009, các cơ quan đài báo của Trung Quốc đã nhận được bản thông tin nội bộ từ Cục quản lý phát thanh và truyền hình (SARFT), yêu cầu hủy bỏ mọi hình thức quảng cáo của Thang Duy cho hãng mỹ phẩm Pond’s. Văn bản trên không nêu lý do của lệnh cấm. Ngày 7-3, trang web của SARFT đăng tải một thông báo có tiêu đề “Tái khẳng định quy định kiểm duyệt”. Theo đó, các cơ quan báo chí, hãng phim và cơ quan hữu trách đó nhận được lệnh cấm truyền bá những tác phẩm “có nội dung khiêu dâm, có

hình ảnh chung chạ lãng nhãng, hăm hiếp, mại dâm,...”. Mặc dù không trực tiếp nhắc đến diễn viên Thang Duy, song nội dung lệnh cấm đó thể hiện rõ sự ra đời của nó chủ yếu nhằm ngăn cản hình ảnh của diễn viên này trên các phương tiện truyền thông. Lệnh cấm đã gặp phải sự công kích mạnh từ dư luận, tuy nhiên Tổng cục phát thanh truyền hình Trung Quốc đã không chứng thực những thông tin này. Sau đó, những người có trách nhiệm của Tổng cục này lại biện minh, điều họ làm chẳng qua là vì không muốn những hành động gọi cảm của nữ diễn viên này có ảnh hưởng xấu đối với sự lớn mạnh của lớp thanh thiếu niên Trung Quốc. Việc cấm, cản trở một cách đơn giản không tuân theo trình tự quy định về phát thanh truyền hình cho thấy sự tùy tiện và thô bạo trong hành xử một số vấn đề văn hóa của chính phủ Trung Quốc.

- *Sự kiện ra Thông tri về việc ngăn cấm hệ thống truyền hình cáp đưa những chương trình quảng cáo vào trong tiết mục đang được chuyển tiếp bắt sóng.* Vào ngày 11-7-2008, Tổng cục phát thanh truyền hình ra Thông tri về việc ngăn cấm hệ thống truyền hình cáp đưa những chương trình quảng cáo vào trong tiết mục đang được chuyển tiếp bắt sóng. Sự việc bắt nguồn từ việc trong chương trình thời sự chuyển tiếp của đài truyền hình Trung ương, phía trên đầu của người dẫn chương trình xuất hiện những quảng cáo về điều trị bệnh qua đường tình dục. Lệnh cấm này đã nhận được một số hưởng ứng trong dư luận xã hội. Nhưng nhiều thông tin đưa ra cho thấy, đây lại là một thông tri trùng lặp, bởi

ngay từ năm 1993, Bộ phát thanh truyền hình Trung Quốc (tên gọi lúc bấy giờ) đã từng yêu cầu không được đưa những dòng chữ quảng cáo vào trong chương trình thời sự. Như vậy, thêm một lệnh cấm nữa dường như lại cho thấy rõ hơn sự quan liêu, tùy tiện và thiếu minh bạch trong phương thức quản lý văn hóa của đơn vị này.

- *Sự kiện sữa nhiễm độc melamin.* Ngày 9-9-2008 các phương tiện truyền thông quốc gia Trung Quốc đồng loạt đưa tin về vụ bê bối sữa nhiễm độc melamin. Tuy nhiên, theo các nhà điều tra, các bậc cha mẹ đã phàn nàn về loại sữa này từ tháng 3-2009 và tập đoàn Tam Lộc đã tiến hành thu hồi toàn bộ số sữa sản xuất trước ngày 6-8. Sự vào cuộc muộn màng của báo chí một lần nữa cho thấy, ngăn cản báo chí vẫn luôn là phương thức mà các nhà quản lý truyền thông của Trung Quốc áp dụng trong nhiều trường hợp, ngay cả trong những vấn đề có ảnh hưởng nghiêm trọng tới sức khỏe con người và uy tín quốc gia.

3. Kết luận

Trên cơ sở nhận thức rõ lợi thế văn hóa, trong năm 2008, thông qua việc tổ chức thành công Olympic Bắc Kinh – lễ hội thể thao hội tụ nhiều hoạt động văn hóa mang tính quốc tế, mở rộng quy mô, số lượng học viện Khổng Tử, tiến hành nhiều hoạt động xuất khẩu sản phẩm văn hóa, tăng cường sức sản xuất của văn hóa và mở rộng vai trò của văn hóa truyền thống, Trung Quốc đã tạo nên bước tiến lớn trong việc tăng cường nội lực, thúc đẩy giao lưu văn hóa, tăng

cường hiểu biết lẫn nhau giữa nhân dân Trung Quốc và nhân dân thế giới, mở ra kênh đối thoại giữa các nền văn hóa khác nhau. Đây được coi là một bút pháp ấn tượng của Trung Quốc trong việc thực hiện nâng cao sức mạnh mềm, cải thiện địa vị quốc tế và mở rộng ảnh hưởng văn hóa trên quy mô toàn cầu. Năm 2009, dự đoán phát triển văn hóa của Trung Quốc sẽ được tập trung vào 3 trọng điểm, đó là: gia tăng các hoạt động giao lưu văn hóa đối ngoại; đẩy mạnh phát triển văn hóa nhằm nâng cao nội lực văn hóa quốc gia và tăng cường các hoạt động văn hóa phục vụ lễ kỷ niệm 60 năm ngày thành lập CHND Trung Hoa.

CHÚ THÍCH:

¹ Olympic mùa hè - sự kiện lớn ở Trung Quốc năm 2008, Tân Hoa xã, ngày 5-8-2008.

² Theo số liệu thống kê tại Đại hội Học viện Khổng Tử toàn cầu tổ chức ở Bắc Kinh ngày 10-12-2008

³ *Hoàn cầu thời báo*, Ngày 30-11-2007, tr. 22

⁴ Bành Tân Lương: *Ngoại giao văn hóa và sức mạnh mềm của Trung Quốc- Góc nhìn toàn cầu hóa*, Nxb Bắc Kinh, 2008, tr. 466-467

⁵ *Điện ảnh Trung Quốc: Phải thương mại hóa mới phát triển?*. Nguồn: thegioidienanh.vn, 10/3/2009.

⁶ Thống kê tình hình phát triển kinh tế – xã hội Trung Quốc năm 2008, *Cục Thống kê Nhà nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa*, ngày 26-2-2009